

บทที่ 8

ลักษณะการลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทย

3.1 ขนาดและทิศทาง

ก่อนปี 2500 สินค้าที่ส่งออกของไทยส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมและสินค้าขั้นปฐม และตั้งแต่ปี 2503 เป็นต้นมา นโยบายของรัฐบาลไทยได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นการส่งเสริมการผลิตทางด้านอุตสาหกรรม โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนในปี 2503 เนื่องจากไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย เสถียรภาพทางการเมืองอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาด้วยกัน แต่ไทยยังขาดแคลนเงินทุน เครื่องมือประเภททุน ตลอดจนความรู้และวิทยาการในกระบวนการผลิต ในขณะที่เดียวกัน ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว อุดมด้วยเงินทุน เครื่องมือประเภททุน ตลอดจนมีระดับความรู้และวิทยาการในกระบวนการผลิตที่สูงมาก แต่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบ ประกอบกับอัตราค่าจ้างในประเทศอยู่ในระดับที่สูงตลอดจนค่าเงินเยนลอยตัว อันเกิดจากข้อตกลงที่เรียกว่า "Plaza Agreement" ทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น ราคาของสินค้าที่ส่งออกจึงสูงตามต้นทุนไปด้วย ทำให้สินค้าไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ จึงเป็นผลให้ญี่ปุ่นต้องแสวงหาทางออกด้วยการย้ายฐานการผลิต คือ ไปลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ¹

แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นสู่ไทยนั้นมีอยู่ 3 ประการดังนี้²

1. การใช้ประโยชน์ของแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำ
2. การมีหลักประกันของการตลาดในท้องถิ่นเนื่องจากเป็นแหล่งวัตถุดิบที่ดีและมีการขยายตัวของตลาดสูง
3. การก่อตั้งฐานการผลิตในประเทศไทย (Offshore Production Platform) ทั้งนี้เพื่อส่งไปยังญี่ปุ่นหรือประเทศที่สาม

¹วรงค์ อุปปาดิกและคณะ, กลยุทธ์ใหม่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น, หน้า 120-121.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 123.

การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยในช่วงต้น ๆ ก่อนปี 2513³ ได้เน้นอุตสาหกรรมด้านสิ่งทอ เครื่องมือช่าง ผลิตภัณฑ์เคมี เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีขนาดการลงทุนขนาดเล็ก ใช้แรงงานมากและเครื่องจักรน้อย เป็นการลงทุนเพื่อผลิต บริโภค และจำหน่ายผลิตผลภายในประเทศไทยเพื่อรักษาตลาดในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2513 เป็นต้นมา ถึงปี 2529 ญี่ปุ่นได้ลงทุนอุตสาหกรรมวัตถุประสงค์สำหรับการผลิตขั้นพื้นฐานในไทยเพิ่มขึ้น เพื่อแสวงหาตลาดในประเทศที่ 3 ได้แก่ ส่วนประกอบรถยนต์ เป็นต้น นับได้ว่า การลงทุนในอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในประเทศไทยขณะนั้นมีการลงทุนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของไทย ทำให้การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นเป็นการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยเป็นการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและเป็นสินค้าที่มุ่งจำหน่ายภายในประเทศหรืออีกนัยหนึ่งเพื่อผลิตสินค้าขึ้นทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ (Import Substitution) เป็นส่วนใหญ่ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน โต๊ะ รถยนต์ สิ่งทอ และอาหาร โครงการลงทุนเป็นการลงทุนทางอุตสาหกรรมการผลิต โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น โต๊ะและเครื่องจักรได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ขนาดของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก (จำนวนการจ้างงานไม่เกิน 9 คน) ประมาณร้อยละ 76 ของอุตสาหกรรมทั้งหมด การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในไทยมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากไทยเป็นแหล่งที่มีแรงงานจำนวนมาก และมีค่าจ้างแรงงานถูก รวมทั้งเป็นแหล่งวัตถุดิบ ทำให้ไทยมีกำลังการผลิตมากขึ้น สามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้นและปริมาณมาก คุณภาพสูงขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรหลายชนิดมีตลาดที่แน่นอนขึ้น ทั้งในด้านการส่งออกและการใช้วัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทย มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ โดยลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยีของญี่ปุ่นสู่ไทยในขณะนั้นค่อนข้างเหมาะสมกว่าและตรงกับความต้องการ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ Tran Van Tho, "Japan's Direct Investment in Thailand: Patterns and Issues," (Tokyo: Japan Center for Economic Research, 1991), pp. 20-21.

⁴ บุญมา คุณาศิริรินทร์, "บทบาทของอุตสาหกรรมขนาดย่อมในการพัฒนาเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทย-ญี่ปุ่น," เอกสารประกอบการสัมมนาไทย-ญี่ปุ่นศึกษา เสนอ โครงการไทย-ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชีย, สถาบันวิจัยสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิญี่ปุ่น 15 กุมภาพันธ์ 2528. (อัครดาเนาะ)

โครงการของไทย⁵ ดังนั้นสินค้าทั้งหมดที่บริษัทญี่ปุ่นผลิตได้ในประเทศไทยถูกส่งออกไปจำหน่ายที่ประเทศญี่ปุ่นเพียงร้อยละ 2-3 ของมูลค่าการขายทั้งหมดเท่านั้น สิ่งที่ญี่ปุ่นส่งกลับประเทศของตนมากกว่าคือ กำไรจากการประกอบการ ถึงแม้การลงทุนของญี่ปุ่นจะมีส่วนช่วยให้มีการนำเข้าสินค้าเข้ามามากขึ้น เพราะมีการผลิตขึ้นทดแทนในประเทศ แต่ก็มีการส่งวัตถุดิบหรือส่วนประกอบเข้ามาในประเทศเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงทำให้ไทยเสียเปรียบญี่ปุ่น⁶ รวมทั้งด้านการบริหารงานไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบให้กับญี่ปุ่น เนื่องจากญี่ปุ่นไม่เปิดโอกาสให้คนไทยได้ทำหน้าที่ในระดับบริหารหรือในระดับที่อาจจะเรียนรู้เทคนิคทางอุตสาหกรรมจากญี่ปุ่นได้ ทำให้คนไทยได้รับอัตราค่าจ้างด้านบริหารจากญี่ปุ่นต่ำมากและมีเงินตราต่างประเทศไหลเข้าไม่มากนัก

ดังนั้นจึงสรุปลักษณะของการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยปี 2513-2529 มีลักษณะดังนี้⁷

1. เป็นการเข้ามาลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้าหรือเพื่อมุ่งตลาดภายในประเทศเป็นหลัก
2. รูปแบบหลักของการลงทุน คือ การร่วมลงทุนโดยฝ่ายบริษัทญี่ปุ่นถือหุ้นข้างน้อย (Minority Ownership) คือ ประมาณร้อยละ 40-49 เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการ

⁵ Kiyoshi Kojima, *Direct Foreign Investment: A Japanese Model of Multinational Business Operations*, (London: Crom Helm Ltd., 1978), pp. 134-136. อ้างถึงใน รัตนา สาธิตจิต, *เศรษฐศาสตร์การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 198-199.

โดย Kojima ได้ศึกษาลักษณะการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ถ่ายทอดไปยังไทยโดยผ่านการลงทุนทางตรงพบว่า

- 1) เป็นเทคโนโลยีที่ลงทุนค่อนข้างน้อยแต่ใช้แรงงานมาก
- 2) ไม่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยล่าสุดแต่เป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างถึงจุดอิ่มตัวแล้ว (Mature Technology)
- 3) เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีในสาขาอุตสาหกรรมที่มีความแตกต่างทางเทคโนโลยีน้อย จึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน (No Fundamental Technical Change)
- 4) เป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการผลิตที่มีขนาดเล็กซึ่งเหมาะกับสภาพการผลิตของประเทศไทย
- 5) เป็นเทคโนโลยีที่ไม่ได้อยู่เฉพาะในรูปของเครื่องจักรและสินค้าประเภททุน แต่รวมถึงความรู้ ประสบการณ์และความมีทักษะต่าง ๆ ซึ่งถ่ายทอดไปยังไทยได้โดยผ่านการลงทุนทางตรงในลักษณะที่เป็นความร่วมมือ

⁶ Chamnong Phansohuthabun, "Japanese Investment in Thailand," *Journal of Business Economics* (November 1972): 49-58.

⁷ สุวินัย ภรณวลัย, *ทฤษฎีบรรษัทข้ามชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 359.

ร่วมทุนของสามฝ่ายระหว่างบริษัทท้องถิ่นกับบริษัทญี่ปุ่นที่เป็นผู้ผลิตและบริษัทญี่ปุ่นที่เป็นบริษัทการค้าทั่วไป ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3.1 โดยพบว่า การลงทุนของญี่ปุ่นในระยะแรก ญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด แต่ในระยะหลังรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นข้างน้อย กล่าวคือ ญี่ปุ่นถือหุ้นร้อยละ 49 และไทยถือหุ้นร้อยละ 51

3. เน้นการลงทุนในสาขาก่อสร้าง การค้าระหว่างประเทศหรือพาณิชย์กรรม การเงิน ฯลฯ ไม่น้อยไปกว่าการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมการผลิต
4. เป็นการลงทุนขนาดเล็กและขนาดกลางเป็นส่วนใหญ่⁸
5. เป็นการลงทุนแบบใช้แรงงานมาก โดยเฉพาะสาขาอุตสาหกรรมการผลิต ส่วนใหญ่ใช้เทคโนโลยีระดับกลาง ๆ

ส่วนในช่วงปี 2529-ปัจจุบัน การลงทุนทางตรงในประเทศไทยของญี่ปุ่นเป็นอุตสาหกรรมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศคือ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ อุตสาหกรรมการก่อสร้าง อาหารและการผลิตเบ็ดเตล็ด ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนเพื่อมุ่งการส่งออกไปยังอเมริกา ยุโรป หรือ ส่งกลับไปขายที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นสำคัญและเป็นการค้าอย่างเสรี ซึ่งเศรษฐกิจโดยรวมของญี่ปุ่นในช่วงนี้ตกต่ำอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน เพราะค่าเงินเยนสูงทำให้ญี่ปุ่นมีต้นทุนการผลิตสูงจนไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่ง ญี่ปุ่นจึงต้องขยายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศเนื่องจากในระยะหลังคือ ปี 2535 ค่าเงินเยนมีทิศทางสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้บริษัทขนาดเล็กหรือขนาดกลางขยายการผลิตออกนอกประเทศเป็นส่วนมากเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ญี่ปุ่นจึงมาลงทุนในประเทศไทย และทำให้ไทยได้รับประโยชน์จากการไหลเข้าของเงินทุนญี่ปุ่นที่นำมาลงทุนมากพอสมควร⁹ ดังนั้นการเข้ามาสร้างฐานการผลิตของญี่ปุ่นในประเทศไทยจะช่วยลดต้นทุนการผลิต เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับสมรรถภาพการแข่งขันระหว่างประเทศของญี่ปุ่นในระยะยาว โดยไทยเป็น

⁸ บริษัทการค้า (Trading Companies) หมายถึง เป็นบริษัทที่มีหน้าที่รับซื้อวัตถุดิบและดำเนินการค้าให้กับบริษัทญี่ปุ่นในตลาดต่างประเทศ เนื่องจากมีความรู้และเชี่ยวชาญด้านตลาดต่างประเทศและภาวะเศรษฐกิจของบริษัทที่เข้าไปลงทุนเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในต่างประเทศ ดังนั้นบริษัทการค้าจึงเป็นลักษณะพิเศษของการลงทุนในต่างประเทศของญี่ปุ่น โดยมีบทบาทกว้างขวางและอำนวยความสะดวกอันสำคัญให้แก่บริษัทญี่ปุ่นมาก

⁹ Fumihiko Adachi, "Small and Medium-Sized Firms in Japan's Foreign Direct Investment," *Japan's Direct Investment in Thailand: Patterns and Issues*, ed. Tran Van Tho (Tokyo: Japan Center for Economic Research, 1991), pp. 48-64.

¹⁰ อภิรัช พันธเสน, "ทุนญี่ปุ่นในไทยยังไม่หนีไปไหน," *โลกวันนี้* (กุมภาพันธ์ 2539): 40.

ตารางที่ 3.1: บริษัทการค้าของญี่ปุ่นในไทย

ชื่อบริษัท	การรวมทุน	
	ญี่ปุ่น (ล้านบาท)	ไทย (ล้านบาท)
Baker & McKenzie Ltd.	-	-
Bochu (Thailand) Ltd.	49	51
Iwatani International Corp. (Thailand) Ltd.	-	-
Kanamaru (Thailand) Ltd.	-	-
Kawasho Corporation Bangkok Branch	-	-
Kinsho-matsuihi Corporation Bangkok Branch	-	-
Kishimoto Sangyo (Thailand) Ltd.	-	-
Kyushu Boki Kaisha Ltd. Bangkok Liaison Representative Office	-	-
Marubeni Corporation Bangkok Branch	-	-
Marubeni Thailand Co., Ltd.	-	-
Me Industrial Chemical Co., Ltd.	-	-
Me Plastics Co., Ltd.	-	-
Me Solvax Co., Ltd.	-	-
Me Textile Co., Ltd.	-	-
Mitsum International Limited	-	-
Mitsui & Co., (Thailand) Ltd.	-	-
Mitsubishi Co., (Thailand) Ltd.	-	-
Nagase (Thailand) Co., Ltd.	-	-
The Natus & Co., Ltd.	-	-
Nichinan Co., (Thailand) Ltd.	-	-
Nichinan Corporation Bangkok Branch	-	-
Nissan Trading Co., Ltd. Bangkok Representative Office	-	-
Nissei Sangyo (Thailand) Co., Ltd.	49	51
Nittetsu Shoji (Thailand) Co., Ltd.	49	51
Okum & Co. (Thailand) Ltd.	-	-
Sanbo Co., Ltd. Bangkok Liaison Office	-	-
Shinko Sangyo (Thailand) Co., Ltd.	-	-
Siam Inabata & Co., Ltd.	-	-
Siam Suriya Co., Ltd.	49	51
Sunstone Corporation Thailand Ltd.	-	-
Taniguchi Irok Corporation (Thailand) Co., Ltd.	-	-
Thai Essoop Ltd.	-	-
Thai Nissan Co., Ltd.	-	-
Thai-ro Copany, Limited	-	-
Thai Sang Trading Co., Ltd. Bangkok Representative Office	-	-
Toho Bussan Kaisha Ltd. Bangkok Representative Office	49	51
Torran (Thailand) Ltd.	49	51
Toyota Tsusho (Thailand) Co., Ltd.	49	51
Tsubakimoto Machinery & Engineering Co., Ltd.	49	51
Uniscoop (Thailand) Co., Ltd.	49	51
Yonei & Co., Ltd. Bangkok Representative Office	-	-
Yussa Trading Co., Ltd. Bangkok Representative Office	45	55
Yuzin Co., Ltd.	0	100

ที่มา: กองการค้าญี่ปุ่น
หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่ทราบสัดส่วนการรวมทุนของบริษัท

ฐานการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายและสินค้าขั้นกลางเพื่อให้ไทยเข้าสู่อุตสาหกรรมระดับสูง¹⁰ สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ คือ ใช้ทรัพยากร ธรรมชาติ มีวัตถุดิบ แรงงานคุณภาพดีราคาถูก ยกเว้นในสินค้าที่มีระดับเทคโนโลยีค่อนข้างสูงจะเป็นการลงทุนในกิจการที่ญี่ปุ่นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เช่น รถยนต์ เครื่องไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ เพื่อหลีกเลี่ยงการกีดกันทางการค้าและเพื่อไม่ให้สูญเสียตลาดที่เคยเป็นตลาดส่งออกของญี่ปุ่น¹¹ สำหรับมูลค่าการลงทุนปี 2538 สาขาที่มีมูลค่าเงินลงทุนสูงสุดคือ สาขาเหมืองแร่ เซรามิกส์ และโลหะขั้นพื้นฐาน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือ สาขาเคมีภัณฑ์ พลาสติกและกระดาษคิดเป็นร้อยละ 26 ของเงินลงทุนทั้งหมด อุตสาหกรรมการลงทุนของโครงการญี่ปุ่นที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมในปี 2538 คือ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง รองลงมาคือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์, เคมีภัณฑ์ พลาสติกและกระดาษ ตามลำดับ¹² จะเห็นว่า ในขณะนี้ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่เข้ามาลงทุนในไทยมากที่สุด เนื่องจากไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้ไทยต้องนำเข้าสินค้าทุนซึ่งส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศญี่ปุ่นมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในไทยเป็นการสร้างอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญและมีประโยชน์มาก อุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นถือกลงทุนในไทยจึงเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและได้รับประโยชน์จากการลงทุนนั้น กล่าวคือ ต้นทุนแรงงานที่ถูกจึงเป็นโอกาสที่ญี่ปุ่นสามารถเพิ่มการส่งออก ทดแทนการส่งออกด้วยสินค้าขั้นสุดท้าย เพราะฉะนั้นจึงควรส่งเสริมให้อุตสาหกรรมมีการส่งออกเพื่อให้เศรษฐกิจของไทยดีขึ้น¹³ ดังต่อไปนี้

1. มีการลงทุนในกิจการที่ช่วยฝึกฝนและอบรมให้คนงานมีความชำนาญด้านการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมมากกว่ากิจการลงทุนของประเทศอื่น
2. ระดับและลักษณะของความชำนาญงานที่คนงานได้รับจากกิจการของญี่ปุ่น เป็นความชำนาญในระดับกลางซึ่งเป็นความชำนาญที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุดสำหรับขั้นของความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมในขณะนี้และในอนาคต

¹⁰ Hiroya Ichikawa, "Thai-Japanese Investment Relations: A Survey of Japanese Corporate Views," in *Japan and Thailand: Historical Perspectives and Future Directions* (Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1987), p. 50.

¹¹ สุวิทย์ ภรรณวดี, *ทฤษฎีบรรษัทข้ามชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย*, หน้า 350-359.

¹² กองการค้าต่างประเทศ, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, *การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยปี 2538*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, มีนาคม 2539), หน้า 2-2.

¹³ Kiyoshi Kojima, *Japan and a New World Economic Order* (Japan: Inc. of Rutland, 1977), pp.77-79.

ชำนาญในระดับกลางซึ่งเป็นความชำนาญที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุดสำหรับขั้นของความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมในขณะนี้และในอนาคต

3. ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกิจการของญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ตั้งท่อ รถบรรทุก รถโดยสารประจำทาง และจักรยานยนต์ เป็นผลผลิตที่มีผู้ใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางในระหว่างผู้มีรายได้น้อย เป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชนหมู่มาก และช่วยสร้างสาธารณูปโภคให้กับสังคม¹⁴

สรุปลักษณะพิเศษของการเข้าลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยในปัจจุบันเป็นดังนี้¹⁵

1. มีการเปลี่ยนแปลงจากการประกอบชิ้นส่วนที่นำเข้าเป็นสินค้าขั้นสุดท้ายในไทย โดยมุ่งให้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของบริษัทญี่ปุ่นให้ได้

2. สาขาธุรกิจที่เข้ามาลงทุนก็มีความหลากหลายขึ้นตั้งแต่ อุตสาหกรรมรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร เครื่องมือสื่อสาร ไปจนถึงอาหารแปรรูป เป็นต้น

3. ขนาดของบริษัทที่เข้ามาลงทุนก็มีหลากหลายขึ้น ตั้งแต่บริษัทขนาดใหญ่ที่จ้างงาน 1,000 คนขึ้นไป ไปจนถึงบริษัทขนาดเล็กที่มีการจ้างงานไม่ถึง 100 คน

4. มีการเข้ามาลงทุนเพื่อมุ่งสนับสนุนการขยายตัวของการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจไทย

5. มีการสถาปนาระบบการแบ่งงานระหว่างประเทศภายในบริษัท โดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็นฐานผลิตชิ้นส่วนประกอบสินค้า แนวโน้มนี้ชัดเจนมากในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

6. มีการเข้ามาลงทุนที่มุ่งตอบสนองนโยบายของรัฐบาลไทย ที่มุ่งจะให้ผลิตเครื่องยนต์สำหรับรถยนต์ หลอดภาพโทรทัศน์ ภายในประเทศด้วยเหมือนกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเข้ามาลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยในปัจจุบันนี้¹⁶ มีความแตกต่างจากการลงทุนของบริษัทญี่ปุ่นในอดีตเป็นอย่างมากทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งสามารถสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะการลงทุนของญี่ปุ่นในช่วงก่อนและหลังปี 2529 ได้ดังตารางที่ 3.2

¹⁴ อุดม เกศพิบูลย์, การลงทุนต่างประเทศในไทย, หน้า 105-108.

¹⁵ สุวิทย์ ภรรยาดี, ทฤษฎีบรรษัทข้ามชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย, หน้า 363.

¹⁶ Banyat Surakanvit, "Japan Direct Investment and Its Impact on Thai Economic Development," in Japan's Direct Investment in Thailand: Patterns and Issues, ed. Tran Van Tho (Tokyo: Japan Center for Economic Research, 1991), pp. 34-42.

ตารางที่ 3.2: เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยก่อนและหลังปี 2529

ประเภท	ช่วงก่อนปี 2529	ช่วงหลังปี 2529
1. ลักษณะการลงทุน	เพื่อค้นหาแหล่งพลังงานและ ทรัพยากรธรรมชาติ	เพื่อต้องการลงทุนทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติลดลง
2. ด้านเศรษฐกิจและประเภทกิจการ	ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้าน การก่อสร้าง รองลงมาคือ อุตสาหกรรมและการค้า ส่วนประเภทของกิจการเน้น อุตสาหกรรมโลหะและ อโลหะ รองลงมาคือ สิ่งทอ และจีนส่วนอิเล็กทรอนิกส์	เน้นการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การผลิตเป็นหลัก ส่วนประเภท กิจการเน้น อุตสาหกรรม ประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้าและจีน ส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ทางด้าน อุตสาหกรรมสิ่งทอมิบทบาท ลดน้อยลง
3. วัตถุประสงค์ของการลงทุน	ผลิตสินค้าเพื่อตลาดภายใน ประเทศที่ตนไปลงทุนมาก กว่าเพื่อการส่งออก	ผลิตเพื่อส่งออกมากขึ้น โดย ได้สร้างเครือข่ายฐานการผลิต ตั้งแต่การผลิตชิ้นส่วน วัตถุดิบ จนกระทั่งประกอบเป็นสินค้า สำเร็จรูป
4. ขนาดของกิจการ	โครงการขนาดกลางและเล็ก	โครงการขนาดใหญ่และกลาง
5. รูปแบบการลงทุน	มีลักษณะการร่วมทุน โดย ฝ่ายญี่ปุ่นถือหุ้นข้างน้อย ประมาณร้อยละ 40-49 การ ลงทุนส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรม การผลิต	ส่วนใหญ่เป็นการร่วมทุนโดย ญี่ปุ่นถือหุ้นข้างน้อยคือ น้อย กว่าร้อยละ 50 มีการลงทุนใน ภาคบริการและตลาดหลัก ทรัพย์มากขึ้น มีการใช้ เทคโนโลยีมากขึ้น

ที่มา: สรุปจากสุวินัย ภรณวลัย, หนังสือทุนญี่ปุ่นบริษัทข้ามชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

3.2 ลักษณะการเข้าร่วมทุน

ลักษณะของการเข้าร่วมทุนของบริษัทญี่ปุ่นที่เข้ามาลงทุนทางตรงในไทย สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท¹⁷ คือ

1. บริษัทที่เป็นสาขาของบริษัทในญี่ปุ่น การเข้ามาลงทุนประเภทนี้ญี่ปุ่นถือหุ้นร้อยละ 100
2. บริษัทที่ญี่ปุ่นเป็นเจ้าของร้อยละ 100
3. ญี่ปุ่นเข้ามาร่วมทุนกับคนไทยหรือคนต่างชาติอื่น ๆ โดยมีฐานะเท่ากัน คือ ร้อยละ 50
4. ญี่ปุ่นร่วมทุนกับคนไทยหรือคนต่างชาติอื่นโดยมีฐานะไม่เท่ากัน ในกรณีนี้ผู้ร่วมทุนฝ่ายญี่ปุ่นอาจลงทุนในด้านวิชาการหรือบางทีก็เป็นชื่อเสียงของบริษัทหรือตราผลิตภัณฑ์
5. ญี่ปุ่นร่วมทุนกับคนไทยโดยมีฐานะไม่เท่ากันกล่าวคือ ฝ่ายไทยร่วมทุนโดยไม่ใช้เงินทุน

ลักษณะการลงทุนของญี่ปุ่นเป็นการลงทุนทางตรง โดยการร่วมทุนกับคนไทย¹⁸ เพื่อทำการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ส่วนการเป็นเจ้าของระหว่างไทยกับญี่ปุ่นเป็นตัวกำหนดการร่วมทุนของธุรกิจ ขณะที่มีการควบคุมทางการจัดการของการร่วมทุนญี่ปุ่นโดยโครงการร่วมทุนระหว่างไทยกับญี่ปุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และการร่วมทุนของต่างประเทศนั้น ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีบทบาทในการร่วมทุนกับไทยมากที่สุด (ตารางที่ 3.3 และ 3.4)

โครงการที่ร่วมลงทุนระหว่างไทย-ญี่ปุ่น โดยส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดย่อมมีเงินลงทุนต่ำกว่า 50 ล้านบาท จนถึงโครงการลงทุนขนาดใหญ่ที่มีเงินลงทุนมากกว่า 1,000 ล้านบาท ส่วนโครงการญี่ปุ่นถือหุ้นทั้งหมดโดยส่วนใหญ่ อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตเป็นโครงการขนาดย่อมที่มีเงินลงทุนต่ำกว่า 50 ล้านบาท และโครงการขนาดกลางที่มีเงินลงทุนไม่เกิน 1,000 ล้านบาท

¹⁷ เจียน ชิระวิทช์, ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2517), หน้า 218.

¹⁸ สุวินัย ภรณวลัย, "สภาพของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย งานสำรวจล่าสุดของเจโทร ปี 1993 (ตอนที่หนึ่ง)," วารสารสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 5,13(มกราคม-มิถุนายน 2537): 38.

ตารางที่ 3.3: โครงการการลงทุนของญี่ปุ่นที่ได้รับอนุมัติจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หน่วย: ล้านบาท

	2534	2535	2536	2537	2538
เสนอขอ:					
จำนวนโครงการ	132	71	171	259	317
การลงทุน	50,670.6	60,082.7	64,480.4	173,225.7	243,183.5
ทุนจดทะเบียน	10,965.7	8,650.5	11,806.2	37,339.8	69,691.1
- ญี่ปุ่น	5,616.5	2,366.9	3,396.0	16,572.2	25,095.9
- ไทย	4,412.9	6,014.0	6,255.0	19,044.9	32,654.6
อนุมัติ:					
จำนวนโครงการ	146	87	125	192	284
การลงทุน	45,672.9	54,152.2	68,497.4	65,323.5	196,613.0
ทุนจดทะเบียน	11,325.1	10,634.3	4,485.5	12,060.4	45,875.0
- ญี่ปุ่น	6,067.0	5,326.9	1,677.9	5,759.6	20,201.1
- ไทย	3,992.9	4,978.4	2,329.5	4,593.9	20,189.8
มีใบรับรอง:					
จำนวนโครงการ	135	86	79	153	238
การลงทุน	43,134.9	25,364.9	20,076.4	51,650.0	83,644.9
ทุนจดทะเบียน	11,465.5	4,841.8	3,076.0	8,404.6	23,967.6
- ญี่ปุ่น	5,380.1	2,676.9	1,478.6	5,238.3	11,834.8
- ไทย	5,338.9	1,655.7	1,399.4	2,601.5	10,808.9
เปิดดำเนินการ:					
จำนวนโครงการ	123	108	86	54	74
การลงทุน	26,627.0	39,876.2	42,641.5	12,005.2	31,793.2
ทุนจดทะเบียน	13,670.6	18,026.3	14,381.6	6,124.8	8,616.0
- ญี่ปุ่น	9,621.6	11,281.8	8,811.2	3,545.5	3,535.7
- ไทย	3,371.5	5,386.9	4,438.3	1,950.6	4,643.9

ที่มา : กองการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ตารางที่ 8.4: การส่งเสริมและการอนุมัติโครงการร่วมทุนของไทยกับต่างประเทศ

	2536	2537	2538	2536	2537	2538
	จำนวนราย			ทุนจดทะเบียน (พันล้านบาท)		
โครงการที่ขอรับการส่งเสริม	1,255	1,538	1,407	67.99	137.13	239.67
1. การร่วมทุนของโครงการต่างชาติ (5 รายใหญ่)				12.30	36.59	66.16
ญี่ปุ่น	175	257	317	3.39	16.55	25.09
ยุโรป	154	99	140	1.87	4.10	5.09
ไต้หวัน	88	128	104	1.83	4.59	9.05
สหรัฐอเมริกา	51	73	60	1.92	4.69	8.47
ฮ่องกง	43	42	19	0.14	0.37	1.13
	จำนวนราย			เงินลงทุน (พันล้านบาท)		
2. การกระจายของแหล่งที่ตั้ง						
เขต 1	268	268	244	57.23	47.94	61.75
เขต 2	176	270	285	58.39	111.37	122.58
เขต 3	802	991	875	156.70	432.70	715.83
ไม่ระบุที่ตั้ง	9	9	3	6.10	1.54	1.20
	จำนวนราย			ทุนจดทะเบียน (พันล้านบาท)		
โครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริม	856	1,191	1,197	35.50	73.02	145.73
1. การร่วมทุนของโครงการต่างชาติ (5 รายใหญ่)				5.92	17.00	47.01
ญี่ปุ่น	128	194	284	1.68	5.89	20.20
ยุโรป	108	83	102	0.89	2.27	4.29
ไต้หวัน	62	90	102	0.69	2.26	4.31
สหรัฐอเมริกา	43	57	59	0.44	2.13	7.20
ฮ่องกง	30	32	23	0.13	0.13	0.39
	จำนวนราย			เงินลงทุน (พันล้านบาท)		
2. การกระจายของแหล่งที่ตั้ง						
เขต 1	201	237	216	74.03	45.59	36.97
เขต 2	133	186	229	29.85	55.99	100.35
เขต 3	522	768	752	73.35	179.29	442.74

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หมายเหตุ: เขต 1 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาครสมุทรปราการ

เขต 2 ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครนายก อุดรธานี ราชบุรี สระบุรี สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี อ่างทอง

เขต 3 ได้แก่ 60 จังหวัดที่เหลือและนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ชลบุรี

สิ่งที่ควรคำนึงคือ การเป็นเจ้าของนโยบายของรัฐบาล¹⁹ โดยไทยต้องถือหุ้นอย่างน้อย ร้อยละ 51 ของเงินทุนที่ร่วมกัน ยกเว้นบางกรณีที่มีการตกลงกันระหว่างผู้ถือหุ้นไทยกับญี่ปุ่น พบว่า สัดส่วนในการร่วมทุนของญี่ปุ่นจะสูงกว่าไทย เช่น การร่วมทุนในรถจักรยานยนต์และ ยานยนต์ญี่ปุ่นยังเป็นเจ้าของโดยส่วนใหญ่คือ Honda เป็นการถือหุ้นของญี่ปุ่นร้อยละ 60 และไทย ร้อยละ 40 , Toyota ในระยะแรกญี่ปุ่นเป็นเจ้าของร้อยละ 100 แต่ต่อมาสัดส่วนของญี่ปุ่นที่ถือหุ้น ลดลงเรื่อย ๆ ระหว่างร้อยละ 75-80, Suzuki ขณะนี้มีญี่ปุ่นถือหุ้นร้อยละ 49 จากเดิมคือ ร้อยละ 75 กล่าวคือ ในปัจจุบันการถือหุ้นของญี่ปุ่นจะลดลงคือ ญี่ปุ่นถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 30 จึงทำให้ไทย สามารถถือหุ้นได้มากขึ้น²⁰

3.3 ประเภทของอุตสาหกรรมที่ลงทุน

อุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในไทยสามารถแยกได้เป็น 9 ประเภท ดังนี้ (ตารางที่ 3.5, 3.6 และ 3.7)

3.3.1. อุตสาหกรรมอาหาร (Food)

ญี่ปุ่นมีความต้องการอาหารสำหรับประชากรซึ่งมีจำนวนมากและไม่สามารถผลิตขึ้นได้ อย่างเพียงพอเนื่องจากมีเนื้อที่จำกัด ดังนั้นญี่ปุ่นจึงมีการลงทุนผลิตอาหารที่ประเทศไทยเพื่อเป็น ฐานการผลิตในการส่งออก ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการภายในของญี่ปุ่นได้²¹ รวมทั้งยัง

¹⁹ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, "นโยบายและหลักเกณฑ์การส่งเสริมการลงทุน, ครั้งที่ 1/2536," 9 เมษายน 2536.

นโยบายของรัฐบาลไทยมีดังนี้

- ถ้าเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตที่มีเป้าหมายเพื่อเข้าสู่ตลาดภายในประเทศ ให้ต่างประเทศถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 50 ส่วนธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมการผลิตให้ถือหุ้นไม่เกินร้อยละ 40
- ถ้าเป็นการผลิตที่มุ่งเพื่อการส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศให้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปของมูลค่าออกขาย โดยนักลงทุนจากต่างประเทศสามารถมีทุนจดทะเบียนมากกว่าได้ และในกรณีที่เป็นการผลิตเพื่อการส่งออกให้ถือหุ้นตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไปของมูลค่าออกขาย โดยนักลงทุนจากต่างประเทศสามารถมีทุนจดทะเบียนทั้งหมดได้

²⁰ "Japanese Investment in Thailand," *Bangkok Bank Monthly Review* (May 1981) : 187-189.

²¹ สุกรีธ มนต์ไพฑูย์, "ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น: ผลคิผลเสี," *วารสารสังคมศาสตร์* 8,2: 123-128.

ตารางที่ ๑.๕: การไหลเข้าของเงินอุดหนุนจากประเภทอื่นสู่ประเภทอื่นของภาคการปกครอง

หน่วย: ล้านบาท

ประเภทธุรกิจ	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
สถาบันการเงิน	449.20	301.90	604.10	1,361.90	168.80	49.90	193.80	0.00	30.40
การค้า	674.80	1,237.80	2,114.70	3,458.60	1,451.10	719.30	1,222.30	1,592.60	2,365.80
ก่อสร้าง	889.50	1,581.70	2,696.20	2,378.80	967.60	1,677.30	3,376.20	369.40	380.20
เหมืองแร่	0.00	6.30	0.00	0.00	1.00	0.00	38.30	222.80	81.70
1. การสำรวจน้ำมัน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	37.70	222.80	81.70
2. อื่น ๆ	0.00	6.30	0.00	0.00	1.00	0.00	0.80	0.00	0.00
เกษตรกรรม	130.20	188.10	332.10	351.00	804.30	87.30	68.80	0.40	9.60
อุตสาหกรรม	2,513.30	11,365.70	13,267.30	16,768.70	14,986.00	7,441.70	4,846.30	4,801.90	11,340.80
1. อาหาร	38.20	370.00	473.20	855.30	929.40	163.00	136.70	684.70	390.60
2. สิ่งทอ	48.30	303.40	381.80	432.90	649.20	719.00	120.90	337.80	786.40
3. ผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ	666.60	2,087.60	2,781.20	2,032.20	1,307.10	1,241.60	1,964.60	479.70	1,156.60
4. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	838.90	4,701.40	6,023.90	7,293.40	6,749.10	2,301.20	1,370.10	1,591.70	3,171.00
5. เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง	166.30	607.40	1,003.20	2,275.00	1,405.30	730.20	779.40	491.90	2,234.30
6. เครื่องจักรและกระดาษ	363.20	434.00	1,128.60	1,397.00	2,193.00	490.00	383.90	683.90	638.90
7. วัสดุก่อสร้าง	1.60	4.20	22.70	0.30	0.00	3.40	0.00	43.60	8.00
8. ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	0.00	2,029.60	23.70	1,020.60	263.80	883.60	0.00	24.30	84.00
9. อื่นๆ	368.40	607.80	1,423.20	1,499.60	1,493.10	705.70	90.90	460.30	830.80
บริการ	130.60	237.70	609.90	733.10	362.20	182.30	122.40	311.00	390.20
1. การขนส่งและการเดินทาง	35.10	134.00	147.80	313.40	239.80	47.90	19.90	139.80	498.30
2. อื่น ๆ	95.50	83.70	462.10	419.70	122.40	134.40	102.30	171.20	91.70
การลงทุน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	7.00	0.00	732.80	119.70
อสังหาริมทรัพย์	176.40	393.40	2,306.90	4,028.00	1,278.40	699.30	140.40	384.40	274.90
1. บ้านและที่ดิน	176.40	272.40	722.90	2,211.20	1,228.10	190.40	78.60	137.10	219.90
2. โรงงานและอาคาร	0.00	323.00	1,784.00	1,816.80	30.30	309.10	61.00	247.30	3.00
3. อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.80	0.00	30.00
อื่นๆ	0.00	184.00	224.40	427.10	132.00	61.00	9.10	3.70	0.00
รวม	4,964.20	15,698.30	22,375.80	29,706.60	20,131.60	10,913.30	10,220.20	8,379.00	15,413.30

ที่มา: หน่วยข้อมูลการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5: การไหลของเงินสดจากรูปแบบการประกอบธุรกิจในผู้ประกอบของหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วย: ล้านบาท

ประเภทธุรกิจ	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538
สถาบันการเงิน	1.40	2.20	51.40	660.20	75.90	259.70	76.10	0.00	25.90
การค้า	1,045.10	43.60	102.40	129.90	344.30	99.40	192.70	143.30	193.30
ก่อสร้าง	3.10	58.00	12.20	253.00	29.10	40.30	147.00	85.00	124.80
เหมืองแร่	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	144.00	0.00
1. การสำรวจน้ำมัน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	144.00	0.00
2. อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
เกษตรกรรม	6.20	12.00	82.60	145.70	320.80	308.00	120.50	63.30	46.50
อุตสาหกรรม	639.70	879.40	3,326.60	557.10	1,481.60	1,126.50	1,751.50	1,431.20	1,099.30
1. อาหาร	72.00	45.20	44.80	39.10	52.00	91.90	223.60	88.80	54.20
2. สิ่งทอ	30.90	212.40	360.00	2.50	2.50	83.00	595.50	222.50	223.30
3. ผลิตภัณฑ์โลหะและโลหะ	442.40	327.10	772.30	65.20	42.30	269.70	99.60	72.10	121.70
4. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	12.20	4.30	23.50	369.80	431.00	189.00	339.70	409.40	407.80
5. เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง	10.10	67.50	0.90	0.00	75.00	84.60	94.70	316.40	150.00
6. เครื่องจักรและรถจักรยานยนต์	68.00	221.20	28.40	67.60	59.70	239.20	342.40	266.80	51.60
7. วัสดุก่อสร้าง	3.80	1.70	3.70	4.40	2.10	4.10	0.00	0.00	0.00
8. ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	0.00	0.00	2,065.60	0.00	766.00	0.20	30.60	0.00	0.00
9. อื่นๆ	0.30	0.00	27.40	8.50	51.00	104.80	25.70	55.20	90.70
บริการ	0.00	4.00	39.00	8.40	110.20	21.10	100.30	147.50	24.10
1. การขนส่งและการเดินทาง	0.00	4.00	35.00	3.20	48.00	3.70	74.10	84.30	1.00
2. อื่น ๆ	0.00	0.00	4.00	5.20	62.20	17.40	26.20	63.20	23.10
การลงทุน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.50	4.90	0.00	0.00
อสังหาริมทรัพย์	0.00	91.50	0.00	20.10	2,109.30	436.10	89.50	3,473.60	43.60
1. บ้านและที่ดิน	0.00	0.00	0.00	20.10	49.70	36.30	89.50	3,473.30	25.50
2. โรงแรมและภัตตาคาร	0.00	91.50	0.00	0.00	2,059.60	399.80	0.00	0.50	18.10
3. อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
อื่นๆ	0.00	0.00	0.00	1.20	87.10	48.20	4.70	0.00	0.00
รวม	1,695.50	1,090.70	3,614.20	1,775.60	4,558.30	2,341.80	2,487.20	5,487.80	1,557.50

ที่มา : หน่วยจัดการการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.7: การไหลเข้าออกสุทธิของเงินลงทุนจากญี่ปุ่นระหว่างปี 2518-2538 แยกตามประเภทอุตสาหกรรม

หน่วย: ล้านบาท

ปี	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	รวม
2513	30.20	125.70	-3.50	9.20	4.70	17.20	0.40	0.00	1.90	185.80
2514	17.20	26.40	-3.00	11.30	0.80	4.00	0.00	0.00	0.80	57.50
2515	4.60	123.30	0.20	16.90	0.80	14.70	0.00	0.00	2.30	162.80
2516	19.70	205.70	2.30	26.80	14.50	80.10	-0.40	0.30	-0.60	348.40
2517	186.30	115.70	41.90	36.80	13.00	46.50	13.20	0.00	4.40	457.80
2518	100.50	106.00	9.50	3.90	-18.00	7.80	-0.20	0.00	-0.10	208.40
2519	-0.60	103.80	-7.00	7.00	-9.60	75.30	0.00	0.30	7.80	177.00
2520	-3.90	405.40	-9.40	5.60	40.10	20.50	0.00	0.80	6.00	465.10
2521	4.40	134.50	14.70	22.20	44.70	39.30	0.00	12.30	10.30	282.40
2522	9.60	0.70	19.80	37.80	48.00	31.20	0.00	1.20	21.70	170.00
2523	15.50	-39.60	20.80	28.60	79.00	66.10	-2.30	1.60	15.40	185.10
2524	57.30	-38.60	49.40	58.90	70.40	91.40	4.90	0.80	6.80	301.30
2525	-387.90	340.90	198.80	88.30	83.60	18.10	2.40	0.40	4.90	349.50
2526	8.40	-49.90	871.30	27.20	173.70	11.60	3.00	0.00	2.30	1,047.60
2527	-7.60	420.10	-58.60	588.40	-54.10	42.30	0.00	0.00	-0.30	930.20
2528	117.80	22.80	-146.80	117.30	7.20	37.00	5.30	0.00	2.40	163.00
2529	55.70	73.70	-104.70	319.70	-36.70	41.10	0.10	0.00	354.50	703.40
2530	-13.90	17.50	224.10	826.70	156.20	297.20	-2.20	0.00	368.20	1,873.80
2531	324.80	301.00	1,652.10	4,683.90	666.10	353.80	2.50	2,029.70	504.00	10,517.90
2532	428.40	21.80	2,008.90	6,000.40	1,004.30	1,100.20	19.00	-2,039.90	1,397.80	9,940.90
2533	816.40	450.40	1,967.00	6,925.60	2,275.00	1,329.40	-3.90	1,020.60	1,430.00	16,210.50
2534	877.40	640.70	1,264.80	6,318.10	1,330.30	2,133.30	-2.10	-500.20	1,442.10	13,504.40
2535	71.10	636.00	971.90	2,312.20	645.60	250.80	1.30	885.40	540.90	6,315.20
2536	-86.90	-474.60	1,865.00	1,030.40	684.70	41.80	0.00	-30.60	65.20	3,095.50
2537	595.90	115.30	407.60	1,182.30	175.50	419.10	45.60	24.30	405.10	3,370.70
2538	336.40	563.10	1,034.90	4,763.20	2,104.50	607.30	8.00	84.00	740.10	10,241.50
ร้อยละ (2538)	3.28	5.5	10.1	46.51	20.55	5.93	0.82	0.08	7.23	100.00

ที่มา: หน่วยข้อมูลการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ: (1) - อหาร

(2) - สิ่งทอ

(3) - ผลิตภัณฑ์โลหะและโลหะ

(4) - เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

(5) - เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่ง

(6) - เคมีภัณฑ์และกระดาษ

(7) - วัสดุภัณฑ์

(8) - ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม

(9) - อื่นๆ

ประโยชน์ต่อญี่ปุ่นมาก เพราะญี่ปุ่นต้องพึ่งสินค้าอาหารต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ถ้าหากรัฐบาลญี่ปุ่นเลิกใช้นโยบายคุ้มครองเกษตรกรและเปิดโอกาสให้สินค้าเกษตรกรรมเข้าประเทศมากขึ้น โอกาสที่ผลิตภัณฑ์อาหารจากไทยจะเข้าไปขายในญี่ปุ่นย่อมดีขึ้น อุตสาหกรรมอาหารที่ไทยส่งไปตลาดต่าง ๆ ในยุโรปและอเมริกาเหนืออีกด้วย วัตถุประสงค์ส่วนมากที่ใช้ก็เป็นผลผลิตการเกษตรภายในประเทศไทย เพราะฉะนั้นอาหารจึงเป็นสินค้าเข้าที่สำคัญของญี่ปุ่นจากไทยและมีส่งออกไป ญี่ปุ่นมีการควบคุมด้านอนามัย คุณภาพ การบรรจุหีบห่อ และต้นทุนการเก็บรักษา เช่น ห้องเย็น เพื่อให้อุตสาหกรรมอาหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมอาหารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีการลงทุนลดลงต่ำสุดในปี 2525 ซึ่งมีมูลค่า 387.90 ล้านบาท และเพิ่มสูงสุดในปี 2534 โดยมีมูลค่า 877.40 ล้านบาท ในปัจจุบันการลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมอาหารของไทยคิดเป็นร้อยละ 3.28 ของการลงทุนในอุตสาหกรรมการผลิตทั้งหมด อุตสาหกรรมอาหารที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนมักเป็นอาหารกึ่งสำเร็จรูปและอาหารสำเร็จรูป ซึ่งเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น เช่น อาหารทะเลกระป๋อง ปลาช่อนกระป๋อง จะเห็นว่า ญี่ปุ่นให้ความสำคัญและมีการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารนี้ โดยเป็นการลงทุนเพื่อขายในประเทศไทยและส่งกลับไปยังขายในประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่มั่นคงรวมทั้งความต้องการของผู้บริโภคมีเพิ่มขึ้นตลอดเวลา

3.3.2. อุตสาหกรรมสิ่งทอ (Textiles)

อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นการผลิตที่มีหลายขั้นตอน ตั้งแต่อุตสาหกรรมการผลิตวัตถุดิบขึ้นต้น ได้แก่ เส้นใยประดิษฐ์ ผ้าฝ้าย ผ้าขนสัตว์ จนถึงอุตสาหกรรมขึ้นปลายคือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมสิ่งทอมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย 2 ลักษณะคือ เป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างแรงงานในประเทศและมีการส่งออกเพื่อหารายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ อุตสาหกรรมสิ่งทอของญี่ปุ่นไทยได้ขยายการลงทุนอย่างรวดเร็ว โดยมีปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นมาลงทุนในอุตสาหกรรมนี้คือ

ก. ค่าแรงงานในประเทศไทยถูกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานหญิงและเด็ก ซึ่งใช้มากในอุตสาหกรรมประเภทนี้

ข. ญี่ปุ่นมีโอกาสส่งสินค้าผ้าเข้าสู่สหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นโดยใช้โควตาประเทศไทย

ค. ญี่ปุ่นมีประเทศไทยเป็นแหล่งรับซื้อเส้นใยสังเคราะห์ เคมีภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจการสิ่งทอมากขึ้น กล่าวได้ว่า ประเทศไทยเป็นตลาดอุตสาหกรรมสิ่งทอที่สำคัญแห่งหนึ่งของญี่ปุ่น

ในช่วงปี 2510-2513 ญี่ปุ่นตั้งโรงงานตั้งทองเป็นจำนวนมาก ทำให้ในช่วงปี 2513-2521 อุตสาหกรรมตั้งทองเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการลงทุนจากญี่ปุ่นสูงสุด คือ มีมูลค่าประมาณ 150 ล้านบาทต่อปี²² โดยมีการเปลี่ยนแปลงในการผลิตจากตลาดในประเทศเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกมากขึ้น การลงทุนในอุตสาหกรรมตั้งทองเริ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความได้เปรียบทางด้านวัตถุดิบในการผลิต จึงทำให้อุตสาหกรรมตั้งทองมีศักยภาพเหมาะแก่การเข้ามาลงทุนจากญี่ปุ่นเป็นอย่างดี แต่ในช่วงหลัง ๆ ถึงปัจจุบันปริมาณความต้องการตั้งทองลดลง โรงงานทองคำจึงมีจำนวนน้อยลงตามไปด้วย จึงส่งผลให้การลงทุนของญี่ปุ่นเน้นในอุตสาหกรรมอื่นแทน เพราะการลงทุนในตั้งทองขณะนี้มิได้เป็นการลงทุนจากบริษัทใหม่แต่เป็นการขยายการลงทุนของกิจการที่มีอยู่เดิม และอุตสาหกรรมนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7²³ เพื่อให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมมีศักยภาพในการแข่งขันทางด้านราคา คุณภาพ และการออกแบบ ดังนั้น ญี่ปุ่นควรเข้าร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมตั้งทองเพื่อการส่งออกให้มากยิ่งขึ้น เช่น อุตสาหกรรมค้าขายและเส้นใยประดิษฐ์ อุตสาหกรรมฟอกย้อม รวมทั้งอุตสาหกรรมทองคำที่มีคุณภาพสูง โดยเน้นการออกแบบให้ตามสมัย การวางแผนการผลิต และส่งเสริมให้มีช่องทางการส่งออกมากขึ้น

3.3.3. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ (Metal Based and Non-metallic Products)

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะถือเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนและมีมูลค่าการลงทุนสูงพอสมควร โดยมีอัตราการเติบโตอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2530 ซึ่งเน้นในผลิตภัณฑ์โลหะเป็นสำคัญ ญี่ปุ่นเข้ามาผลิตอุตสาหกรรมด้านนี้ เพื่อส่งกลับไปเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมหนักของประเทศญี่ปุ่น และใช้เป็นวัตถุดิบสนองความต้องการอุตสาหกรรมบางชนิดในประเทศไทย การลงทุนอุตสาหกรรมด้านนี้จึงมีแนวโน้มสูงขึ้น ทำให้ในปี 2532 ญี่ปุ่นให้ความสนใจมาลงทุนในอุตสาหกรรมนี้มากคือ มีมูลค่า 2,008.90 ล้านบาท และเริ่มลดลงนับตั้งแต่ปีนั้นจนถึงปัจจุบัน เนื่องมาจากการที่อุตสาหกรรมหนักประเภททุนได้เริ่มถึงจุดอิ่มตัวการผลิตจึงลดลง ความต้องการวัตถุดิบเพื่อสนองความต้องการในการผลิตเริ่มลดลงเรื่อย ๆ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะเป็นอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรม กล่าวคือ

²² ชุนทอง อินทร ไทย, "การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในประเทศไทย," *เอเชียปริทัศน์* 1, 2(มกราคม-มีนาคม 1980): 107.

²³ "การปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่น," *สมุทโฆษก* ฉบับที่ 2, ตุลาคม 2534: 20-21.

ก. สนับสนุนการลงทุนทางตรงจากญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะและในสาขาอุตสาหกรรมสนับสนุนที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

ข. เสนอให้บริษัทญี่ปุ่นและบริษัทร่วมทุนไทย-ญี่ปุ่น จัดทำแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและให้การติดตามประเมินผลปัญหาและอุปสรรคของการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วย รวมทั้งญี่ปุ่นควรสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันพัฒนาช่างเทคนิคชั้นสูง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานกับเครื่องมือเครื่องจักรที่ทันสมัยและมีความแม่นยำสูง

ค. การผลิตอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะของไทย เป็นการผลิตขั้นกลางและขั้นปลายคือ เหล็กและเหล็กกล้า แต่ขาดการผลิตเหล็กขั้นพื้นฐานคือ การผลิตเหล็กแผ่น ทำให้ผู้ผลิตขั้นกลางและขั้นปลายไม่สามารถที่จะพึ่งพาตัวเองได้เต็มที่ ดังนั้นไทยจึงควรร่วมมือกับญี่ปุ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กกล้าขั้นต้น การลงทุนหรือร่วมทุนเพื่อตั้งโรงงาน ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมนี้ก่อให้เกิดมลภาวะสูง ญี่ปุ่นควรให้ความร่วมมือในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการกำจัดของเสียด้วย

3.3.4. อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Electrical Appliances and Electronics)

จากการที่อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในญี่ปุ่น ประสบปัญหาค่าจ้างแรงงานที่สูง ทำให้ญี่ปุ่นได้เคลื่อนย้ายเทคโนโลยีที่ผลิตสินค้าชนิดนี้เข้ามาในไทย เพื่อให้แรงงานไทยที่ยังมีราคาต่ำในการประกอบการ จึงทำให้อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการลงทุนจากญี่ปุ่นสูงสุดในช่วงปี 2527-ปัจจุบัน คือ เฉลี่ยปีละ 2,922.35 ล้านบาท โดยในปี 2533 มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดเท่ากับ 6,925.6 ล้านบาท และมูลค่าการไหลเข้าสู่สุทธิในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 46.51 ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนจากญี่ปุ่นสูงสุด เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดพลังงานและการสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถวัดความเจริญของประเทศได้ โดยมีการพัฒนาด้านคุณภาพ มีการขยายตลาดและการใช้เทคโนโลยีที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ต้นทุนการผลิตลดลง²⁴ การลงทุนที่สูงมากนี้จึงนับได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศ รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก และเป็นอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมกล่าวคือ

²⁴ Hiroya Iohikawa, "Thai-Japanese Investment Relations: A Survey of Japanese Corporate Views," in *Japan and Thailand: Historical Perspectives and Future Directions*, pp. 50.

ก. ส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เช่น ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ วัสดุอุปกรณ์สื่อสาร

ข. ขอความร่วมมือจากญี่ปุ่นในการฝึกอบรมแรงงานวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีด้านอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้รองรับการลงทุนที่ใช้เทคโนโลยีระดับสูง ตั้งสถาบันตรวจสอบมาตรฐาน และมีการฝึกอบรมบุคลากรในด้านนี้

ค. การกระตุ้นให้ญี่ปุ่นนำเข้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์จากไทยมากขึ้น โดยมีมาตรการสนับสนุน อาทิ การแนะนำวิธีเจาะตลาดญี่ปุ่นแก่ผู้ประกอบการไทย

3.3.5. อุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม (Machinery and Transport Equipments)

จากการที่สินค้าอุตสาหกรรมประเภทนี้ในประเทศไทยมีปัญหาทางด้านอัตราที่กีดกันทางการสูง ส่งผลให้การนำเข้าสินค้ามีราคาสูง ดังนั้นเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาดังกล่าว ญี่ปุ่นจึงได้ย้ายฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมชนิดนี้เข้ามาในไทยแทน ในรูปของการประกอบการผลิตชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง ทำให้มูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งญี่ปุ่นได้ประโยชน์จากการลงทุนอุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคมในไทยเนื่องจาก

ก. ความต้องการของตลาดขยายตัวอย่างสม่ำเสมอในอัตราสูง

ข. การที่รัฐบาลไทยประกาศเพิ่มอัตรากำไรนำเข้าสินค้าประมาณ 200 รายการ โดยมีรถยนต์สำเร็จรูปรวมอยู่ด้วย ทำให้ญี่ปุ่นต้องหาวิธีเสถียรภาพมีน้อยลง โดยการส่งชิ้นส่วนของรถยนต์เข้ามาประกอบในประเทศไทย

ค. ค่าแรงงานคนไทยถูกและมีอุปทานแรงงานจำนวนมาก

ง. บริษัทญี่ปุ่นหลายบริษัทได้มาลงทุนในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนรถยนต์เช่น แบริดเดอร์ ยาง แหนบ ฯลฯ

ดังนั้นในปัจจุบันอุตสาหกรรมดังกล่าว จึงเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความสำคัญ รองลงมาจากอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีมูลค่าการลงทุนจากญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 20.55 ทั้งนี้เพราะไทยต้องอาศัยการนำเข้าทางด้านการจักรเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมากขึ้น

3.3.6. อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และกระดาษ (Chemicals and Paper)

อุตสาหกรรมนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า ด้านผลิตภัณฑ์เคมีมีความซับซ้อนในโครงสร้างอุตสาหกรรมมากกว่าอุตสาหกรรมชนิดอื่น โดยการผลิตจะได้ผลพลอยได้ 2-3 อย่าง และกระบวนการการผลิตต่างกันทำให้ได้ผลพลอยได้ต่างกันด้วย ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีการผลิต ในประเทศไทยอุตสาหกรรมเคมีมักเป็นประเภทเคมีขั้นปลายที่ญี่ปุ่นเข้ามาทำการผลิต ส่วนอุตสาหกรรมกระดาษนั้นผู้บริโภคมีความต้องการใช้กระดาษในประเทศไทยมากกว่าปริมาณที่ผลิตได้ โดยเฉพาะกระดาษกราฟท์และกระดาษแข็ง²⁵ ซึ่งเห็นได้ว่า อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และกระดาษเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา โดยในปี 2534 มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดคือ 2,133.3 ล้านบาท ซึ่งถือได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรในประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3.7. วัสดุก่อสร้าง (Construction Materials)

การผลิตในหมวดนี้ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ประเภทไม้และปูน การลงทุนในอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างในประเทศไทยเพื่อตอบสนองความต้องการการลงทุนด้านการก่อสร้างภายในประเทศเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีช่วยในการผลิตและผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ อุตสาหกรรมนี้ถือเป็นปัจจัยการผลิตในอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีจำกัดโดยนำมาใช้ในการปลูกสร้างบ้านและอาคารต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่า ในอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างของญี่ปุ่นในไทยมีขนาดการลงทุนที่เล็ก โดยมีมูลค่าการลงทุนสูงสุดในปี 2537 คือ 45.6 ล้านบาท เท่านั้น ดังนั้น การขยายขนาดการลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้างในไทย ควรมีการพัฒนารูปแบบสินค้าตามการเปลี่ยนแปลงของประชากรญี่ปุ่นที่นิยมความแปลกใหม่และทันสมัย จึงเป็นแนวทางในการปรับกลยุทธ์การตลาดและเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดสินค้าวัสดุก่อสร้างของไทย

3.3.8. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม (Petroleum Products)

ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมสามารถแยกได้หลายชนิด เช่น พลาสติก ยาง ปิ๊ว เคมีภัณฑ์ ภัณฑ์ภัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคมีความต้องการบริโภคภายในประเทศระดับสูง ดังนั้น อุตสาหกรรมปิโตรเลียมจึงเป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่มีขนาดใหญ่ ลักษณะการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้จากญี่ปุ่นในไทยขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ บางปีก็ไม่มีการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทนี้ แต่ถ้าปีใดมีการลงทุนก็เป็นการลงทุนในระดับสูง โดยในปี 2531 การลงทุนในอุตสาหกรรม

²⁵ อัจฉรินทร์ พัฒนพันธ์ชัย, "อุตสาหกรรมเอื้อและกระดาษ," วรรณสารส่งเสริมการลงทุน 7,1(มกราคม 2539): 77-78.

ปิโตรเลียมมีมูลค่าสูงสุดคือ 2,029.70 ล้านบาท การที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ปีเว้นปี เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบน้ำมันปิโตรเลียม ในยังไม่มีวัตถุดิบชนิดนี้มากนัก และยังคงต้องพึ่งพาปิโตรเลียมจากตลาดโลก ดังนั้นถ้าปีไหนราคาสูง การนำเข้าก็จะลดลง ญี่ปุ่นคงผลิตสินค้าน้อยลงเพราะไม่คุ้มค่าต่อต้านทุนของน้ำมันปิโตรเลียม ส่วนในปีที่ราคาน้ำมันปิโตรเลียมในตลาดโลกต่ำ การลงทุนในสินค้าอุตสาหกรรมประเภทนี้ก็สูงขึ้นอย่างแน่นอนเพราะคุ้มค่าต่อการลงทุน

3.3.9. อุตสาหกรรมอื่น ๆ (Others)

เป็นอุตสาหกรรมนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น เครื่องหนัง อัญมณีและเครื่องประดับ เซรามิกส์ การผลิตเครื่องเรือนและภาชนะ เครื่องดนตรี เครื่องกีฬา และผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ดล้วนเป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานและทรัพยากรราคาถูกของประเทศไทยในการประกอบการ ส่วนการลงทุนมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และสูงสุดในช่วงปี 2532-2534 คือ มีมูลค่าการลงทุนสุทธิจากญี่ปุ่น 1,397.8 1,430 และ 1,442.1 ล้านบาท ตามลำดับ

จะเห็นว่า ในอดีตจนถึงปี 2521 นักลงทุนญี่ปุ่นในไทยเน้นการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและอาหาร แต่ในช่วงปี 2522-2528 มีการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมที่ญี่ปุ่นลงทุนในไทยคือ มีการลงทุนในอุตสาหกรรมแต่ละประเภทในแต่ละปีแตกต่างกัน โดยไม่เน้นการลงทุนในอุตสาหกรรมประเภทใดโดยเฉพาะเจาะจง และในปี 2529-ปัจจุบัน เป็นการเน้นอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและอโลหะ ตามลำดับ

3.4 แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่นในอนาคต

จากการที่เงินเยนมีค่าเพิ่มขึ้นในปี 2529 เรื่อยมานั้น เป็นการกระตุ้นให้นักลงทุนญี่ปุ่นส่วนใหญ่โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมย้ายฐานผลิตมายังไทยมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิตเนื่องจากไทยมีค่าแรงงานที่ต่ำกว่า สภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของไทยค่อนข้างมั่นคง มีขนาดตลาดที่ค่อนข้างใหญ่ มีการพัฒนาสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่อง และมีสัมพันธภาพทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับประเทศข้างเคียง ทำให้ไทยเป็นแหล่งลงทุนที่ญี่ปุ่นให้ความสนใจเพื่อใช้ไทยเป็นฐานการผลิตในการส่งออกไปยังตลาดญี่ปุ่น โดยมีสัดส่วนของการครองตลาดสูง ซึ่งการที่ไทยเป็น

ฐานการผลิตนี้ส่งผลดีต่อการสร้างงาน และรับรู้การถ่ายทอดวิทยาการเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต จากญี่ปุ่นสู่ไทยอีกทางหนึ่ง²⁶

แนวโน้มของการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสนใจของนักลงทุนญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม ผลิตภัณฑ์โลหะ ซึ่งปัจจัยที่สนับสนุนการขยายตัวของการลงทุนญี่ปุ่นในอนาคต²⁷ ได้แก่

1. ความผันผวนของค่าเงินเยนในปี 2537-2538 มีการเพิ่มค่าเงินเยนประมาณร้อยละ 20 สำหรับในปี 2539 มีเงินเยนอ่อนตัวลง โดยมีอัตราแลกเปลี่ยนอยู่ในระดับ 107 เยน ต่อหนึ่งเหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา แต่ความไม่แน่นอนของอัตราแลกเปลี่ยนทำให้ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นมีส่วนผลักดันให้บริษัทญี่ปุ่นทั้งขนาดใหญ่ กลางและเล็ก วางแผนย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศมากขึ้น สำหรับบริษัทขนาดเล็กอาจมีปัญหาในการหาที่ตั้งสนับสนุนทางการเงินในการย้ายฐานการผลิต

2. ตลาดในประเทศไทยในปัจจุบันมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

3. รัฐบาลไทยมีนโยบายสนับสนุนอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วน รวมทั้งอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น แม่พิมพ์ เหล็กหล่อ เหล็กทูปขึ้นรูปและอื่น ๆ อย่างชัดเจน อุตสาหกรรมการผลิตเหล่านี้เป็นกิจการที่บริษัทญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก คาดว่า จะมีบริษัทญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในกิจการเหล่านี้เพิ่มขึ้น

การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในปี 2538-2540 จะมีเพิ่มมากขึ้น²⁸ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมรถยนต์และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตในประเทศที่ลดลงเพื่อให้ไทยสามารถแข่งขันระหว่างประเทศได้ การผลิตของญี่ปุ่นในไทยจึงมีการพัฒนาด้านการผลิตโดยเน้นความมีมาตรฐานของสินค้ามากขึ้น ราคานำเข้าที่ถูกลง มีการใช้เทคโนโลยีระดับสูงขึ้น ส่วนในระยะยาวประมาณ 10 ปีข้างหน้า การผลิตสินค้าของญี่ปุ่นในไทยจะมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดย

²⁶ สถาบันอัครราชทูต ณ กรุงโคเบียว, "เศรษฐกิจญี่ปุ่นยุคโต : การลงทุนในไทยไปไกล," โลกธุรกิจ (กุมภาพันธ์ 2539): 44.

²⁷ กองการต่างประเทศ, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, การลงทุนของญี่ปุ่นในประเทศไทยปี 2538, หน้า 2-3.

²⁸ Shigeki Tejima, "Future Trends in Japanese Foreign Direct Investment," Transactional Corporations 4, 1 (April 1995): 84-95.

การลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นจะมีการวิจัยเพื่อพัฒนาและวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในไทยมากขึ้น ดังนั้นการลงทุนทางตรงของญี่ปุ่นในอนาคตจะมีลักษณะเป็นโครงข่ายการผลิตระหว่างประเทศมากขึ้น มีการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการเพิ่มค่าเงินเยน

จะเห็นได้ว่า การคาดคะเนในเรื่องการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในไทยขึ้นอยู่กับสิ่งต่าง ๆ อีกมาก ซึ่งทำให้การคาดคะเนแนวโน้มไม่สามารถทำได้แน่นอนเท่าที่ควร ได้แก่ บรรยากาศการลงทุน หมายถึง นโยบายเกี่ยวกับการให้ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทย ปัญหาค่าของเงินเยน ซึ่งยังไม่เป็นที่ตกลงแน่นอน ทำให้การลงทุนหยุดชะงักชั่วคราว และมีผลกระทบกระเทือนเกี่ยวกับเงินทุนที่บริษัทญี่ปุ่นจะมาลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้การลงทุนยังขึ้นอยู่กับนโยบายการเมืองของทั้งสองประเทศ อีกด้วย²⁹

3.5 นโยบายการส่งเสริมการลงทุนของไทย

ในปี 2503 ได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมการลงทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการและผู้ลงทุนทางอุตสาหกรรม กล่าวคือ ให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า เน้นการส่งเสริมการลงทุนที่ใช้วัตถุดิบในประเทศมากเพราะเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางทรัพยากรธรรมชาติ เน้นการจ้างงานสูงแต่มิได้มีมาตรการเฉพาะและมีมาตรการส่งเสริมการลงทุนที่ใช้สิทธิประโยชน์แปรตามขนาดการลงทุนได้แก่ โครงการขนาดใหญ่

พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี 2503 มีสาระสำคัญดังนี้³⁰

หลักประกัน

- รัฐจะไม่ประกอบกิจการอุตสาหกรรมขึ้นใหม่แข่งกับกิจการของผู้ที่รับการส่งเสริม
- รัฐจะไม่โอนกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐ

²⁹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยธุรกิจ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, "บทบาททางการค้าและอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นในประเทศไทย," 2513, หน้า 27.

³⁰ นรศ สุปภาติกและคณะ, กลยุทธ์ใหม่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับญี่ปุ่น, หน้า 22.

สิทธิประโยชน์ด้านภาษี

- งดอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักร ส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ
- งดภาษีเงินได้สำหรับผลกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการ 2 ปี ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันออกบัตรส่งเสริม
- งดหรือลดอากรขาออกสำหรับผลผลิตที่ได้จากการประกอบกิจการภายในเวลาที่เห็นสมควร
- งดหรือลดอากรขาเข้าสำหรับวัสดุเครื่องมือและเครื่องใช้ รวมทั้งโครงการโรงงานสำเร็จรูปและอุปกรณ์ก่อสร้างโรงงาน

การปกป้องคุ้มครอง

- ห้ามนำผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกับที่ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมเข้าประเทศ
- อาจจะมีขึ้นอากรขาเข้าว่าด้วย พิกัดอัตราศุลกากรสำหรับสินค้าชนิดเดียวกับผู้ได้รับการส่งเสริมขออนุญาตอื่น ๆ
- อาจจะได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อประกอบกิจการอุตสาหกรรมตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
- อาจจะได้รับอนุญาตให้นำหรือส่งเงินตราต่างประเทศออกนอกประเทศได้ ถ้าเป็นเงินลงทุนที่ผู้ลงทุนนำมาจากต่างประเทศหรือเป็นผลกำไรจากการลงทุน ยกเว้นในกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทยงดหรือจำกัดการนำหรือส่งเงินออกเป็นการชั่วคราว
- อาจจะสามารถนำช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการซึ่งเป็นคนต่างด้าวและคู่สมรสและบุตร ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรซึ่งอาจจะนอกเหนืออัตราจำนวนคนเข้าเมืองตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

ในช่วงปี 2503-2515 เน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า นับตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมา นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมมีลักษณะมุ่งสู่ภายนอกชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 227 และ 219 ที่ให้สิทธิประโยชน์ต่อการผลิตเพื่อส่งออกมากกว่าการผลิตเพื่อขายภายในประเทศอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีมาตรการคืนภาษีที่สำนักงานเศรษฐกิจการคลังและการช่วยเหลือทางด้านเงินทุนจากธนาคารแห่งประเทศไทย ต่อมาในปี 2520 รัฐบาลไทยได้ตราพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนฉบับใหม่ เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน ปี 2520” ซึ่งใช้บังคับจนกระทั่งปัจจุบัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้¹

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-26.

การให้หลักประกัน

- รัฐจะไม่โอนกิจการของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมมาเป็นของรัฐ
- รัฐจะไม่ประกอบกิจการขึ้นใหม่แข่งขัน
- รัฐจะไม่ผูกขาดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันกับผู้ได้รับการส่งเสริม
- รัฐจะอนุญาตให้ส่งออกเสมอไป
- รัฐจะไม่อนุญาตให้ส่วนราชการ องค์กรของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจนำผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ได้รับการส่งเสริมเข้ามาโดยได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าและภาษีการค้า

มาตรการคุ้มครอง (พิจารณาตามความเหมาะสม)

- การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมพิเศษนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ในประเทศ แต่ไม่เกินร้อยละ 50 ของราคารวม ค่าประกันภัยและค่าขนส่งโดยใช้บังคับไม่เกินคราวละ 1 ปี
- ห้ามการนำเข้าผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ในประเทศ
- ประธานกรรมการมีอำนาจสั่งให้ช่วยเหลือ หรือแก้ไขวิธีการจัดเก็บภาษีอากรที่เป็นอุปสรรคต่อกิจการของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน

การอนุญาต

- อาจจะอนุญาตให้คนต่างด้าวเข้ามาเพื่อศึกษาสู่ทางลงทุน
- อาจจะอนุญาตให้นาช่างฝีมือและผู้ชำนาญการเข้ามาทำงานในกิจการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน
- อาจจะอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน
- อาจจะอนุญาตให้นำเข้าหรือส่งออกซึ่งเงินตราต่างประเทศ

สิทธิประโยชน์ด้านภาษี

- อาจได้รับการยกหรือลดหย่อน อากรขาเข้าและภาษีการค้าร้อยละ 50 สำหรับเครื่องจักรที่นำเข้า
- อาจได้รับการลดหย่อนอากรขาเข้าและภาษีการค้าสำหรับวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น ไม่เกินร้อยละ 90 มีกำหนดเวลา คราวละ 1 ปี
- อาจได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 3-8 ปีและอนุญาตให้นำผลขาดทุนไปหักออกจากกำไรสุทธิภายหลังระยะเวลาที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้มีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี
- อาจจะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำค่าภูมิวิไลต์ ลิขสิทธิ์ หรือค่าสิทธิอื่นไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้เป็นเวลา 5 ปี
- อาจจะได้รับยกเว้นไม่ต้องนำเงินปันผลจากกิจการ ได้รับการส่งเสริมการลงทุนไปรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ตลอดระยะเวลาที่ได้รับ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล

กล่าวโดยสรุปการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมของประเทศไทย มีการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 2 ประการคือ³²

1. การมุ่งจากภายใน (Inward-looking) เป็นกลยุทธ์ระยะแรกในช่วงปี 2503-2515 โดยหน่วยผลิตที่มีต้นทุนสูงยังคงดำรงอยู่ได้โดยใช้มาตรการคุ้มครอง นำไปสู่การปรับปรุงเทคนิคในการผลิตและคุณภาพของสินค้า ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการส่งออก นอกจากนี้สินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตได้รับการคุ้มครองเป็นอย่างดี สามารถขายสินค้าภายในประเทศได้ในราคาสูงกว่าการส่งไปขายยังต่างประเทศ ประเทศที่ใช้กลยุทธ์การมุ่งจากภายในจึงมีการส่งออกที่ขยายตัวช้า อันมีผลกระทบต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

2. การมุ่งสู่ภายนอก (Outward-looking) ตั้งแต่ปี 2515 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ใช้กลยุทธ์นี้ เป็นการปรับเปลี่ยนระบบให้มีการจูงใจในการส่งออก (The System of Incentives in Favor of Exports) เช่น การปรับเปลี่ยนอัตราแลกเปลี่ยนให้มีความคล่องตัวและเป็นไปในอัตราที่เหมาะสม โดยการส่งเสริมการผลิตสินค้าส่งออกที่ใช้สัดส่วนของแรงงานสูง (Labor Intensive) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนปี 2520

สิทธิและประโยชน์เพิ่มเติมที่ให้แก่ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนที่ประกอบกิจการในเขตส่งเสริมการลงทุน³³ ได้เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาจนถึงปัจจุบัน (ปี 2536 เป็นต้นมา) กล่าวคือ

³² วนศ อุปปาคิก, "เศรษฐกิจระหว่างประเทศและการปรับตัวเพื่อแข่งขันกับต่างประเทศของไทย," เอกสารทางวิชาการประกอบการสัมมนาที่ศทางเศรษฐกิจไทยปี 2539 เสนอที่สมาคมเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539, หน้า 7-9.

³³ สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, "สกท. เพื่อก้าวใหม่ที่สดใสของการลงทุน," ปี 2539. (อัคราณา)

เขต 1 จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี นนทบุรีและนครปฐม

เขต 2 จำนวน 10 จังหวัด ได้แก่ สมุทรสงคราม ราชบุรี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี นครนายก ฉะเชิงเทราและชลบุรี

เขต 3 จำนวน 60 จังหวัด และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ได้แก่ ชัยนาท ตพบุรี สิงห์บุรี จันทบุรี ตราคร ปราจีนบุรี ระยอง ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มุกดาหาร มหาสารคาม อีสาน ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย อุบลราชธานี อุรธานี แดง กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุทัยธานี อุตรดิตถ์ กระบี่ จันทบุรี ภูเก็ต นครศรีธรรมราช นครราชสีมา ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ชะตา ระนอง สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ สระแก้ว

เขต 1 - ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักรกึ่งหนึ่งในกิจการส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 หรือตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 3 ปี ในกิจการส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม

- ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น (ส่วนที่ส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของยอดขาย) เป็นเวลา 1 ปี

เขต 2 - ลดหย่อนอากรขาเข้าเครื่องจักรกึ่งหนึ่ง

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 3 ปี และเพิ่มเป็น 7 ปี ถ้าตั้งโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรม

- ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น (ส่วนที่ส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของยอดขาย) เป็นเวลา 1 ปี

เขต 3 - ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักร

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี และลดหย่อนอีกร้อยละ 50 เป็นเวลา 5 ปี

- ยกเว้นอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น (ส่วนที่ส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของยอดขาย) เป็นเวลา 5 ปี

- ลดหย่อนอากรขาเข้าวัตถุดิบหรือวัสดุจำเป็น (ส่วนที่ขายในประเทศ) ร้อยละ 75 เป็นเวลา 5 ปี

- อนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่า เป็นเวลา 1 ปี

- อนุญาตให้หักค่าติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกร้อยละ 25

กิจการที่ส่งเสริมเป็นพิเศษโดยได้รับสิทธิประโยชน์ตามเขตที่ตั้งและได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี ได้แก่ การรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ระบบขนส่งพื้นฐาน สาธารณูปการ พัฒนาเทคโนโลยี อุตสาหกรรมพื้นฐาน ส่วนกิจการที่นักลงทุนต่างประเทศสามารถถือหุ้นทั้งหมดได้คือ กิจการระบบขนส่งพื้นฐาน กิจการสาธารณูปการ กิจการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และกิจการพัฒนาเทคโนโลยี โดยมีการส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของยอดขาย ส่วนกิจการที่นักลงทุนต่างประเทศสามารถถือหุ้นข้างมากได้คือ กิจการที่มีการส่งออกไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของยอดขาย

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ให้ผู้ได้รับการส่งเสริมการลงทุนที่ประกอบกิจการในเขต 3 ซึ่งเป็นเขตส่งเสริมการลงทุนที่ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุนโยบายส่งเสริมการค้าและการกระจายการลงทุนสู่ภูมิภาคและลดความแออัดในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทำให้การ

ลงทุนจากต่างประเทศในไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรมจากประเทศญี่ปุ่น
 ดำเนินการจากประเภทกิจการผลิตที่มีจำนวนโครงการที่ได้รับอนุมัติให้มีการส่งเสริมสูงสุด 3
 อันดับแรกในแต่ละเขต³⁴ สรุปได้ดังตารางที่ 3.8 กล่าวคือ

1. เขต 1 มีการลงทุนในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุดคือ 159
 โครงการหรือร้อยละ 50.80 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคม
 มี 62 โครงการหรือร้อยละ 19.81 และ อุตสาหกรรมเบา 48 โครงการหรือร้อยละ 15.33

2. เขต 2 มีการลงทุนในผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและเครื่องมือขนส่งคมนาคมมากที่สุด
 คือ 138 โครงการหรือร้อยละ 30.94 รองลงมาคือ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 101
 โครงการหรือร้อยละ 22.65 และอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติกมีการลงทุน 86
 โครงการหรือร้อยละ 19.28

3. เขต 3 มีการลงทุนในเกษตรกรรมและผลิตผลจากการเกษตรสูงสุดคือ 431 โครงการ
 หรือร้อยละ 24.71 รองลงมาคือ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษและพลาสติก 372 โครงการหรือ
 ร้อยละ 21.33 และอุตสาหกรรมเบามี 290 โครงการหรือร้อยละ 16.63

จากตารางที่ 3.9 โครงการของญี่ปุ่นที่ยื่นขอรับการส่งเสริม ส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะตั้ง
 แหล่งประกอบการในเขต 3 มากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 41.3 ในปี 2538 เน้นในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์
 โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์ขนส่งมากขึ้น จะเห็นว่า สัดส่วนการตั้งสถานประกอบการในเขต 3
 ยังไม่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนโครงการลงทุนจากประเทศอื่น ๆ เนื่องจากโครงการญี่ปุ่น
 บางส่วนจัดอยู่ในสาขาอุตสาหกรรมสนับสนุนที่มีการผ่อนผันเงื่อนไขเกี่ยวกับแหล่งที่ตั้ง กล่าวคือ
 สามารถได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดไม่ว่าจะตั้งโรงงานในเขตใด นอกจากนี้การลงทุนของญี่ปุ่น
 ได้เคลื่อนย้ายจากการประกอบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมสนับสนุนและ
 ชิ้นส่วน รวมทั้งอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อมุ่งสนองตลาดในประเทศและส่งออกมาเพิ่มขึ้น โดย
 ส่วนใหญ่มีการร่วมทุนระหว่างไทยร้อยละ 51 และ ญี่ปุ่นร้อยละ 49 เช่น อุตสาหกรรมเครื่องใช้
 ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ เหล็กและเคมีภัณฑ์ ดังตารางที่ 3.10

³⁴ วัชรวิ ดินธานีและคณะ, "ความสัมฤทธิ์ผลของนโยบายการกระจายการลงทุนสู่ภูมิภาค," วารสารส่งเสริมการลงทุน 7.9(กันยายน 2539): 22.

ตารางที่ 3.8: จำนวนโครงการที่ได้รับอนุมัติให้การส่งเสริมเฉพาะกิจการผลิตปี 2536-2538

ประเภท	เขต 1	ร้อยละ	เขต 2	ร้อยละ	เขต 3	ร้อยละ	รวม	ร้อยละ
เกษตรกรรมและผลิตผลการเกษตร	12	3.83	31	6.95	431	24.71	474	18.94
เหมืองแร่ เซรามิกส์และโลหะขั้นมูลฐาน	5	1.60	42	9.42	248	14.22	295	11.78
อุตสาหกรรมเบา	48	15.33	48	10.76	290	16.63	386	15.42
ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักรและอุปกรณ์	62	19.81	138	30.94	239	13.70	439	17.54
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	159	50.80	101	22.65	164	9.41	424	16.94
ผลิตภัณฑ์กระดาษและพลาสติก	27	8.63	86	19.28	372	21.33	485	19.38
รวม	313	100.00	446	100.00	1,744	100.00	2,503	100.00

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ตารางที่ ๓.๑: โครงการการลงทุนของญี่ปุ่นที่ขอรับการส่งเสริมในเขตส่งเสริมการลงทุน

หน่วย: ล้านบาท

ปี	2536				2537				2538				
	ที่ตั้ง	จำนวนโครงการ	ร้อยละ	การลงทุน	ร้อยละ	จำนวนโครงการ	ร้อยละ	การลงทุน	ร้อยละ	จำนวนโครงการ	ร้อยละ	การลงทุน	ร้อยละ
เขต 1		61	35.7	17,737	27.5	59	22.8	8,202	4.7	69	21.8	15,648	6.4
เขต 2		45	26.3	32,184	49.9	89	34.4	42,792	24.7	116	36.6	37,984	15.6
เขต 3		65	38	14,559	22.6	109	42.1	121,989	70.4	131	41.3	188,921	77.7
อื่น ๆ		0	0	0	0	2	0.7	242	0.2	1	0.3	630	0.3
รวม		171	100	64,480	100	259	100	173,226	100	317	100	243,184	100

ที่มา: กองการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ตารางที่ 3.10: ส่วนจ่ายบริษัทร่วมทุน ผู้ถือหุ้นได้รับรางวัลในทางอุปถัมภ์ ณ 31 ธันวาคม 2559*

บริษัท	ผลิตภัณฑ์	เงินลงทุน	ทุนจดทะเบียน					การส่งออก (ร้อยละ)
			รวม	ไทย	ร้อยละ	ญี่ปุ่น	ร้อยละ	
Zenai Sign Compressor Co.,Ltd.	เครื่องปั๊มลม	830	200	70	35	130	65	60
Mitsubishi Auto Parts Co.,Ltd.	เครื่องใช้รถ	997	100	51	51	49	49	0
K.T.Y. Industry Co.,Ltd.	ส่วนประกอบจักรยานยนต์	25	20	11	55	9	45	30
Yoroso (Thailand) Co.,Ltd.	สายส่งกระแส	1,314	625	0	0	625	100	0
Thai OGI Resin Co.,Ltd.	เครื่องจักร	66	50	14.5	29	36	71	0
Mitsuba Thai Co.,Ltd.	กระดาษยาง	762	3,100	0	0	3,100	100	100
Thai Gorse Co.,Ltd.	อุปกรณ์ไฟฟ้า	148	37	19	51	18	49	65
Hayakawa Eastern Rubber Co.,Ltd.	ชุดชั้นใน	195	70	35.7	51	34	49	80
Bridgestone NCR Co.,Ltd.	ยาง	140	125	25	20	100	80	30
Fishering Marine Foods Co.,Ltd.	ยาง	78	20	16	80	4	20	100
Sanyo Universal Electric Public Co.,Ltd.	อาหาร	28	440	224.4	51	216	49	0
Siem Power Generation Co.,Ltd.	ส่วนประกอบโลหะ	10,125	2,500	2000	80	500	20	0
Siem T K M Co.,Ltd.	อุปกรณ์ไฟฟ้า	140	30	1.2	4	29	96	100
Uypon Hi-Pack (Thailand) Co.,Ltd.	อุปกรณ์ผลิตสิ่ง	170	70	0	0	70	100	80
Scraper Michimi Foods Co.,Ltd.	กระดาษ	244	100	51	51	49	49	95
Thai Pineapple Canning Industry	อาหารสัตว์	95	300	168	56	132	44	100
AO Chemicals Co.,Ltd.	น้ำยาทำความสะอาด	137	50	40	80	10	20	30
Mitsubishi Brake System Co.,Ltd.	ผลิตภัณฑ์เคมี	88	90	45.9	51	44	49	0
Yamasei Thai Co.,Ltd.	กรรมกรอุตสาหกรรม	50	40	0	0	40	100	20
Yamada Sombon Co.,Ltd.	ส่วนประกอบรถยนต์	70	60	31.2	52	29	48	0
Daido Sumpol Co.,Ltd.	ชิ้นผลิตพลาสติก	270	150	76.5	51	74	49	30
Katata Electric (Thailand) Co.,Ltd.	โทรศัพท์มือถือ	90	45	0	0	45	100	80
Thai Perite Co.,Ltd.	ฮาร์ดแวร์	155	510	0	0	510	100	80
Kabinburi Logistics Center Co.,Ltd.	คลังสินค้า	168	50	30.5	61	20	39	0
Inoue Industries (Thailand) Co.,Ltd.	ชิ้นส่วนประกอบ	112	50	25.5	51	25	49	0

* ข้อมูล: กองการต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

หมายเหตุ: * หมายถึง มกราคม-มิถุนายน 2559